

8
SINIF

TÜRKÇE

CÜMLE TÜRLERİ

**Mesut
BAYAR**

 [bizturkceogretmeniyiz](https://www.instagram.com/bizturkceogretmeniyiz)

**Duygu
AKKAYA SALMAN**

 [duyguluturkce](https://www.instagram.com/duyguluturkce)

CÜMLE TÜRLERİ

Yüklemin Türüne ve Yerine Göre Cümleler

Kazanımlar

Cümle türlerini tanıır.

YÜKLEMİN TÜRÜNE VE YERİNE GÖRE CÜMLELER

BİLGİ

Çeşitli duygu ve düşünceleri ya da bir konuda istekleri yargı bildirerek anlatan sözcük ya da söz dizisine **cümle** denir. Bir cümle, yargı bildiren **çekimli bir fiil** ya da ek-fiil almış **isim soylu bir sözcük** sayesinde oluşur.

Bulduk. (Fiil olan sözcük, görülen geçmiş zaman kipi ve 1. çoğul şahıs eki almıştır.)

Ayran **soğukmuş.** (İsim olan sözcük, ek-fiil eki almıştır.)

Cümle türleri; **yüklemin türüne, yüklemin yerine, cümlelerin taşıdığı anlama** ve **cümlelerin yapısına** göre incelenmektedir.

Yüklemin Türüne Göre Cümleler

Yüklemin türüne göre farklı olan cümleyi bulmak için yüklemdeki kelime çeşidine, yani yüklemin **isim** mi yoksa **fiil** mi olduğuna bakılmalıdır.

Fiil (Eylem) Cümlesi

Yüklemi çekimli fiil olan cümlelere **fiil cümlesi** denir.

- Müzik korosuna **katılmışlar.**
- Eğlenceli bir tiyatro **izledik.**
- Bayramda sevdiklerimize **sarılaceğiz.**
- Kutudaki bardaklar **kırılmış.**
- Telefonumun şarjı **bitmiş.**
- Beni neden **hatırlayamadınız?**
- İşlerimizin listesini panoya **yapıştıralım.**
- Ablam dün gömleğimi **ütülemiş.**
- Sandalyeler şu tarafa **dizilecek.**

HATIRLATMA

Yüklemdeki bir sözcüğün fiil olup olmadığını anlamak için taşıdığı anlama bakılabilir:

Fiiller eylem, hareket anlamlıdır.

- Eski evimizden dün **çıktık.** (Bu cümlede “çık-” sözcüğü “taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek” anlamı taşıdığı için fiildir.)

Fiiller, kip ve şahıs ekleri alarak çekimlenir.

- Yatağın üzerine uzandım. (Bu cümlede “uzan-” fiili “-dı” geçmiş zaman kipi ve 1. tekil şahıs eki aldığı için fiildir.)

ALİŞTİRMA • 1

Aşağıdaki cümlelerden hangileri fiil cümlesidir, tik (✓) getiriniz.

- Yağmurlu havada çatı akıtıyor.
- Perdenin uçları krem renkliydi.
- Kapının arkasına saklanalım.
- Ağaçların gölgesi yere düştü.
- Çay bahçesi hemen şuradaydı.
- Çiçeklerimi her gün sularım.
- Toprağın bazı yerleri nemliydi.

BİLGİ

İsim (Ad) Cümlesi

Yüklemi isim soylu sözcük ya da sözcük gruplarından oluşan cümlelere **isim cümlesi** denir.

- Geç saate kadar **açığız**.
- Oyun arkadaşım Metin, **benim kuzenimdi**.
- Bu bölgede deniz **masmaviymiş**.
- Küçük kız ne kadar da **sevimliydi**.
- On yıldan beri **emekliyim**.
- Bu tablo benim için çok **değerliydi**.
- Vitrindeki pastaların hepsi **lezzetliydi**.
- Ailemiz aslen **Karadenizlidir**.
- Kitaplarımın çoğu **roman türündeydi**.

HATIRLATMA

Dilimizde bulunan sestesh sözcükler yüklem olarak kullanıldığında bunların isim mi, fiil mi olduğunu anlamak için cümlenin tamamını okumak gerekir.

- Beklentimiz adil bir **barıştı**. (İsim cümlesidir.)
- Küs arkadaşıyla dün **barıştı**. (Fiil cümlesidir.)

Yüklemi fiilimsiden oluşan cümleler de isim cümlesidir.

- Onun amacı iyi bir liseyi **kazanmaktı**.

ALİŞTİRMA • 2

Aşağıdaki cümlelerden hangileri isim cümlesidir, tik (✓) getiriniz.

1. Sınıfça şarkı için sahnedeyiz.
2. Şimdi bembeyaz bulutlar çizeceğiz.
3. Cüzdanım meğerse cebimdeymiş.
4. Sayım için sıraya geçelim.
5. Bilime ve keşfe meraklıydın.

AÇIK UÇLU • 1

Aşağıdaki cümlelerin yüklemine göre özelliğini (fiil cümlesi-isim cümlesi) belirleyerek altta verilen boşluğa yazınız.

- 1 Havada gördüklerin göçmen kuşlardı.

.....

- 2 Sofradaki yemekler nefis kokuyordu.

.....

- 3 Şu iskelede biraz dinlenelim.

.....

- 4 Bu sahil diğerine göre tertemizmiş.

.....

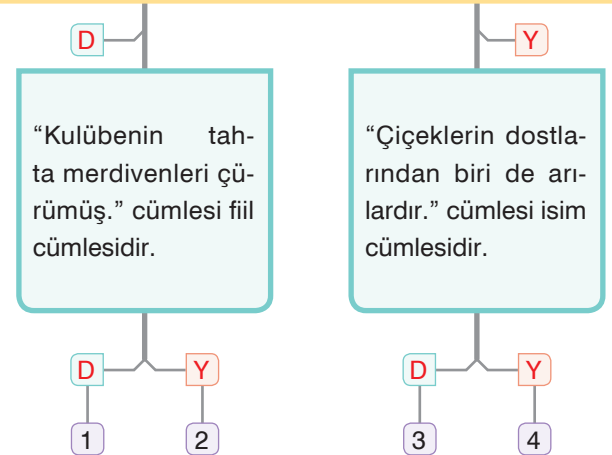
- 5 Burada beklemesinin nedeni otobüse binmekmiş.

.....

ETKİNLİK • 1

Kutularda verilen bilgileri doğru/yanlış olarak değerlendirerek doğru çıkışa ulaşınız.

“Çiftlikte doğal ürünleri tercih ederim.” cümlesi fiil cümlesi değildir.

BİLGİ

Yüklem Yerine Göre Cümleler

Yüklem yerine göre cümle başlığında önce yüklemi tespit etmek sonra bu yüklem öge dizilişinde nerede olduğuna bakmak gerekir.

Yüklem yerine göre (öğelerinin dizilişine göre) cümleler, **kurallı cümle** ve **devrik cümle** olarak iki başlıkta incelenir.

Kurallı (Düz) Cümle

Yüklemi cümlenin sonunda yer alan cümlelere **kurallı cümle** denir.

- Cırcır böcekleri koro hâlinde **ötüyordu**.
- Sobadaki odunlar hemen **tutuşt**.
- Sabah erkenden balığa **gideceğiz**.
- Çorba tahminimden de **acıymış**.
- Kardeşimin saçları **kıvırcıktı**.
- Bahçedeki ağaçların altına **oturmuşlar**.

BİLGİ

Devrik (Kuralsız) Cümle

Yüklemi cümlenin sonunda yer almayan cümlelere **devrik cümle** denir.

- Salonu **süsleyelim** hep birlikte.
- Odasında **uyumuş** sabaha kadar.
- Minik bebek **ağlıyordu** beşiğinde.
- Otelde odalar **küçükmüş** nedense.
- **Sarardı** yemyeşil çimenler yaza doğru.
- Sınıfta **tartıştık** hiç yoktan yere arkadaşlarla.
- Misafirlerin ayakkabıları **saklanır** mı hiç?
- Arabanın kapısını **çizdirdim** dikkatsizliğimden dolayı.
- Ailecek pikniğe **gideriz** hafta sonları.
- **Atarım** adresimi mesaj olarak sana.

ALİŞTİRMA • 3

Aşağıdaki cümlelerden hangisi kurallı cümledir, tik (✓) getiriniz.

- Keloğlan ve yanındakiler acıkmışlar.
- Sorunun çözümü kolay değilmiş o kadar da.
- Bahçıvan Ali amcadan özür diledik.
- Derslerimize daha düzenli çalışalım.
- Çadır tiyatrosundaki gösteri sıkıcıydı.
- Kedidik onu sevdikten sonra uzaklaştı yanımdan.
- Yörede yetişen zeytinler çok kaliteliymiş.

ALİŞTİRMA • 4

Aşağıdaki cümlelerden hangileri devrik cümledir, altlarındaki kutucuklara tik (✓) getiriniz.

1 Adam şüpheli gözlerle süzüyordu karşısındakini.	2 Bu daireyi başka birine de satmışlar.
3 Herkes otobüste kendi koltuğuna otursun.	4 Hayatın içinde bizi bekler birçok sürpriz.
5 Anneanneninin hastalandığına çok üzuldüm.	6 Bilgisayarda ben oynayayım biraz da.

NOT

Bir cümlenin oluşması için gerekli olan temel öge yani yüklem kullanılmadığında **eksiltili cümle** oluşur.

Eksiltili cümlelerde yüklem bulunmadığı için anlam tamamlanmamıştır. Bu cümleyi okuyucunun zihninde tamamlaması gerekir.

Eksiltili cümlelerin sonunda üç nokta bulunur.

- Sahnede usta müzisyenler... (**çalıyor, söylüyor**)
- Herkesin yüzünde gülücükler... (**var, görülüyor**)
- Hücum borusuyla kahraman askerler siperden... (**fırladı, saldırıya geçti**)
- Daha ay ortası ama harçlıklar... (**bitti, yok oldu**)

ALİŞTİRMA • 5

Aşağıdaki tabloda yüklem yerine göre cümlelerin türlerini belirleyip karşısındaki bölümlerden uygun olanı işaretleyiniz.

	Cümleler	Kurallı Cümle	Devrik Cümle
1.	Şiirlerimi çeşitli dergilerde yayımlarım.		
2.	Sizi spor salonunda göremedim dün.		
3.	Salıncakta biz de sallanalım.		
4.	Babam akşama çarşıdan dönecek.		
5.	Tavukları kümeste toplamalıydınız.		
6.	Tepeye tırmanmaya kalmadı enerjim.		
7.	Rakip karşısında gülünç hâle düştük.		
8.	Daha pişmedi fırındaki ekmekler.		
9.	Takım antrenörü haykırdı birden.		

ETKİNLİK • 2

Aşağıda verilen bilgileri değerlendirerek doğru - yanlış olduğunu kutuya yazınız.

- “Okuldan sonra adresim bu kitabevidi.” cümlesi isim cümlesidir.
- “Selim, kardeşinden daha akıllıydı.” cümlesi fiil cümlesidir.
- “Tarlada domates ve salatalık yetiştiriyorum.” cümlesi kurallı cümledir.
- “Ormanın ortasında tahta bir kulübe...” cümlesi eksiltili cümledir.
- “Üzüntüsünün sebebini bana söylemedi.” cümlesinde yüklem cümle sonunda değildir.

ETKİNLİK • 3

Aşağıdaki cümlelerde verilen boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

- “Şarkının sözlerini şimdi sizinle tekrarlayalım.” cümlesi yüklem türüne göre ..... cümlesidir.
- “Yaralı adam, ambulansa alındı birkaç dakikada.” cümlesi öge dizilişine göre ..... cümledir.
- “Çiftliğe giden patika biraz uzunmuş.” cümlesi yüklem türüne göre ..... cümlesidir.
- “Yel değirmenleri artık kullanılmıyor.” cümlesi öge dizilişine göre ..... cümledir.
- “Çarşı bu saatte o kadar kalabalık ki...” cümlesi öge dizilişine göre ..... cümledir.

Yüklemin Türüne ve Yerine Göre Cümleler

1. Yüklemi fiil olan cümlelere "fiil cümlesi", yüklemi ek-fiil almış isim ya da isim soylu sözcük olan cümlelere ise "isim cümlesi" denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi fiil cümlesidir?

- A) Caddedeki trafik yoğun ve akıcıydı.
B) Doktorum cana yakın ve nazik biriydi.
C) Elmaları tabaklara dörder dörder dilimlemişler.
D) Melih'in elindeki, benim ceketimdi.

2. Şu an Almanya'da vakit öğle saatleriymiş.

Aşağıdakilerden hangisi yüklemin türüne göre bu cümleyle aynıdır?

- A) Kalemikle defterlerini masanın üzerine bıraktı.
B) Dolmabahçe Sarayı bir mühendislik harikasıdır.
C) Şimdi akvaryumdaki balıklara yem vereceğim.
D) Tavukların kümesini kilitlememişsin.

3. (I) Balede kadın dansçılara balerin, erkek dansçılara ise bale dansçısı denir. (II) Sadece ülkemizde erkek bale dansçılarına "balet" ismi verilir. (III) Klasik müzik eşliğinde yapılan balede role göre peruklar takılır. (IV) 20. yüzyılda gelişen modern balede daha rahat kıyafetler ön plandadır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi yüklem türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Aşağıdakilerin hangisinde hem isim hem de fiil cümlesi vardır?

- A) Filmin sonu çok acıklıydı, gözlerim nemlendi.
B) Derslerimi ve ödevlerimi bitirdim, artık basketbol oynayabilirim.
C) Dükkânın kapısı açıldı, içeride kimsecikler yoktu.
D) Misafirleri daha fazla bekletmeyelim, herkes salonda yerini aldı.

5. Yüklemi sonda olan cümlelere "kurallı cümle" denir. Söz gelişi "Takım oyuncularından bazıları da buradaymış." cümlesi kurallı bir cümledir.

Bu açıklamaya göre,

- I. Sabahın beşinde ötüyordu bizim horozlar.
II. Bu fırının en çok simitlerini sevdi.
III. Taze meyvelerden tüketmelisiniz düzenli şekilde.
IV. Patatesleri tavaya dizelim sıra sıra.

cümlelerinden hangisi kurallı bir cümledir?

- A) I B) II C) III D) IV

6. Meddah tiyatrosu - - - - .

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse fiil cümlesi elde edilemez?

- A) taklitle ve güldürüye özellikle yer verir
B) köken olarak Orta Asya'ya dayandırılır
C) tek kişilik bir oyundur
D) 17. yüzyılda toplum içinde çok yaygınlaşır

7. Yüklemi sonda olmayan cümlelere “devrik cümle” denir. “Yağışlar devam edecek ay boyunca.” cümlesi yüklemi sonda olmadığı için devrik bir cümledir.

Bu açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi devrik bir cümle değildir?

- A) Osmanlı yeniçerileri zor fethetmişler bu kaleyi.
B) Kuyudan çıkan suyu inceleyeceklermiş.
C) Görevliler beyaz renge boyuyordu çitleri.
D) Çatı katında çalışıyordum son yapıtım için.

8. I. Gözleri nemli ama yanakları kuruydu.
II. Tepeye diktiğimiz ağaç nedense kurumuş.
III. Sarı yapraklar artık kurudur.
IV. Güneşte ıslak elbiselerimiz çabuk kurudu.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde kullanılan “kurru” sözcüğü, cümleyi isim cümlesi yapmıştır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

9. **Aşağıdakilerin hangisinde cümlenin yüklem türüne göre özelliği yay araç içinde yanlış verilmiştir?**

- A) Yangın gibi acil durumlar için bu düğmeye basmalısın. (Fiil cümlesi)
B) Bu tekerlemenin giriş bölümü çok anlamsızdı. (İsim cümlesi)
C) İlkokulun güzel günleri ve hatıraları aklımızdadır. (Fiil cümlesi)
D) Okul arkadaşlarımla birlikte bahçede piknikteyiz. (İsim cümlesi)

- 10.

	Cümleler	İsim Cümlesi	Fiil Cümlesi
I.	Tek katlı köy evleri şirin ve bahçeliydi.	✓	
II.	Makinedeki bardaklardan ikisi kirlenmişti.		✓
III.	Eteğinin bazı bölümleri kare desenliydi.	✓	
IV.	Odun sobası erkenden yakılmış.		✓

Tablodaki numaralanmış bölümlerin hangisinde cümlenin yüklem türüne göre özelliği yanlış belirtilmiştir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

11. **Aşağıdakilerden hangisi tamamlanmamış (eksilteli) cümle özelliği taşır?**

- A) Limanda yan yana dizilmiş tekneler
B) Sizi bu yarışmada favori olarak görüyoruz
C) Çiçeklerin kokusu buraya kadar geliyor
D) Bugün çayları balkonda içelim

12. (I) Kökenleri MÖ 2000’li yıllara kadar uzanan Lidyalıların medeniyet merkezi Ege Bölgesi’dir. (II) Anadolu’nun yerlilerindendir Lidyalılar aslen. (III) Hititlerden sonra Friglerin egemenliği altında yaşarlar yıllar boyunca. (IV) Lidyalıların başkenti, dönemin en büyük ve zengin kentlerinden Sardis’tir.

Bu metindeki numaralanmış cümleler ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I, kurallı bir isim cümlesidir.
B) II, devrik bir isim cümlesidir.
C) III, devrik bir fiil cümlesidir.
D) IV, kurallı bir fiil cümlesidir.

BİLGİ

Anlamına Göre Cümleler

İşin, oluşun, hareketin, durumun yüklemde nasıl anlatıldığına göre cümleler anlamca çeşitlere ayrılır. Burada işin yapılıp yapılmadığı, durumun varlığı yokluğu, işin emredildiği ya da bir istekte bulunulduğu gibi ayrıntılar önemlidir.

Olumlu Cümle

Yüklemi fiil olan cümlelerde yüklem bildirdiği durumun **gerçekleştiğini** ya da **gerçekleşeceğini**, yüklemi isim olan cümlelerde ise sözü edilen durumun **var olduğunu** ya da **bulunduğunu** belirten cümlelere **olumlu cümle** denir.

- Yüksek ısıda yıkanan çoraplar **küçülmüş**.
- Sizin odanıza da klima **takılacak**.
- Evlerin saçakları soğukta **buz tutmuş**.
- Emirlerinizi teker teker **not ettim**.
- Sobanın üzerinde kestane **pişireceğiz**.
- Sarmaşıkların dalları **ipinceydi**.
- Otobüsün içi ne kadar da **sıkışık**.

UYARI

Bir cümlenin olumsuz bir anlam taşıması onun olumsuz bir cümle özelliği taşıması demek değildir. Olumlu cümlelerde dikkat edilmesi gereken özellik, cümlede sözü edilen eylemin, durumun gerçekleşmesidir.

- Yüksek ateşten dolayı acilen hastaneye yatırılmış. (**Bu cümlede “hastaneye yatırılma” eylemi gerçekleştiği için cümle olumludur.**)
- Merdivenleri inerken düştüm. (**Cümlede “düşme” eylemi gerçekleştiği için cümle olumludur.**)
- En yakın arkadaşşıma dargınım. (**Dargın olma durumu var olduğu için bu cümle olumludur.**)
- Maçtan sonra yorgun ve bitkin hâldeyim. (**Yorgun ve bitkin olma durumu var olduğu için bu cümle olumludur.**)

ALİŞTİRMA • 6

Aşağıdaki cümlelerden hangisi olumlu cümledir, tik (✓) getiriniz.

- Cevaptaki hatamı şimdi anladım.
- Markette ekmek ve süt kalmamış.
- Havalar birkaç güne kadar düzelecekmiş.
- Bu kalabalıkta birbirimizi bulmaya imkân yoktu.
- Yaralı leylek, tedavisinden sonra doğaya salındı.
- Katılım az olunca kurs açılmamış.
- Çocuklar ellerindeki bayrakları sallıyordu.

BİLGİ

Olumsuz Cümle

Fiil cümlelerinde yüklem bildirdiği durumun **gerçekleşmediğini** ya da **gerçekleşmeyeceğini**, isim cümlelerinde ise sözü edilen durumun **var olmadığını** anlatan cümlelere **olumsuz cümle** denir.

Olumsuz cümlelerde “-ma/-me, -maz/-mez, -sız/-siz” olumsuzluk ekleri ve “yok, değil” kelimeleri kullanılır.

- Zamanın nasıl geçtiğini **anlayamadım**.
- Bazı günler öğle yemeğine **çıkamadık**.
- Bizim dairenin numarasını **bilememiş**.
- Başıma geleceklerden **habersizdim**.
- Sınıfta hiç uzun boylu öğrenci **yok**.
- Ailesinden ayrıldığı için **mutsuzmuş**.
- Dallarda sallanan mandalinalar **tatlı değil**.

NOT

Bazı cümleler, yapıca olumlu olduğu hâlde anlamca olumsuz ya da yapıca olumsuz olduğu hâlde anlamca olumlu olabilir.

- Güzelim yemek bu kadar tuzlu mu yapılır? (**Bu cümlede “-ma/-me, -maz/-mez, -sız” ekleri ve “yok, değil” kelimeleri kullanılmadığı için cümle yapıca olumlu ancak anlamca olumsuzdur.**)
- Üzümlü keki sizinle paylaşmaz mıyım? (**Yapıca olumsuz ancak anlamca olumlu cümle.**)

ALİŞTİRMA • 7

Aşağıdaki cümlelerden hangileri olumsuz cümledir, altlarındaki kutucuklara tik (✓) getiriniz.

1
Çayın sıcak olduğunu düşünemedim.

2
Şu yamaçtan aşağıya doğru yürüyelim.

3
Mağaranın kapısı sihirli sözcükleri söylemeden açılmamış.

4
Mutfakta çok da becerikli değildi.

HATIRLATMA

Cümleler anlam bakımında incelendiğinde **soru cümlesi, emir cümlesi, ünlem cümlesi, şart cümlesi, istek cümlesi, gereklilik cümlesi** gibi cümleler de bulunabilir.

- Acaba yanlış mı hatırlıyorum? (Soru cümlesi)
- Bir daha evden dışarı izinsiz çıkma. (Emir cümlesi)
- Eyvah, işte şimdi hapı yuttuk! (Ünlem cümlesi)
- Kargo eve geldiyse bana haber verirsin. (Şart cümlesi)
- Marketin et ve süt ürünleri reyonlarını dolaşalım. (İstek cümlesi)
- Boya badanayı bugün bitirmeliyiz. (Gereklilik cümlesi)

ETKİNLİK • 4

Aşağıda verilen bilgileri değerlendirerek doğru - yanlış olduğunu kutuya yazınız.

1 “Şirketteki iletişim bilgilerimi güncelledim.” cümlesi olumlu cümledir.

2 “Zilin çaldığından haberim olmadı.” cümlesinde eylem gerçekleşmemiştir.

3 “Bu maçta hiç gol yememiş.” cümlesi anlamca olumsuzdur.

4 “Vah vah, yağmurda iyice ıslanmışsın!” cümlesinde acıma anlamı vardır.

5 “Giyim tarzını beğendim.” cümlesinde gereklilik anlamı vardır.

AÇIK UÇLU • 2

Aşağıdaki cümlelerin anlamına göre özelliğini (olumsuz, soru, ünlem, emir, şart, gereklilik, istek) belirleyerek altına verilen boşluğa yazınız.

1 Dışarıda havlayan bizim köpek miydi?
.....

2 Ah, bilsen başına gelenlere ne kadar üzuldüm!
.....

3 Bana izin verirsen sana yardım ederim.
.....

4 Keşke sizinle ben de yurt dışına gelebilsem!
.....

Anlamına Göre Cümleler

1. Olumlu cümle; fiil cümlesinde bir işin gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini, isim cümlesinde ise sözü edilen kavramın, durumun var olduğunu bildiren cümlelerdir. "İş yerinden beş gün izin aldım." cümlesinde söz edilen eylem gerçekleştiği için bu cümle olumludur.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi olumlu bir cümledir?

- A) Öğretmenler toplantısına katılmamış.
B) Mesut amca, semtin sevilen bakkalıydı.
C) Üstteki daire satılık değildi.
D) Bu siste avlanmaya izin yokmuş.

2. Aşağıda verilen cümlelerden hangisi anlamca olumsuzdur?

- A) Bu saatlerde klasik müzik dinleyelim.
B) Bizlere karşı her zaman dürüst davrandı.
C) Bu gelişmeler karşısında çaresizdi.
D) Ünlü Galata Kulesi'nin yakınındayız.

3. Sevgi, korku, şaşırma, hayret, seslenme, coşkunluk, heyecan ya da sitem ifade eden cümlelere "ünlem cümlesi" denir.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi, bu bilgiyi örneklen-dirmemektedir?

- A) Sana olan güvenimizi niye boşa çıkardın
B) Ee, bu mızımlık da yeter artık
C) Şişti, biraz sus da kafamızı dinleyelim
D) Ay, ne kadar da güzel tesadüf

4.

Tohumlar tarlanın her yerine saçılmalıdır.

I.

II.

Keşke güneş doğmadan evden çıkmış olsak!

Kahvenizi orta şekerli mi alırsınız?

III.

IV.

On dakika sonra uçakta hazır olun!

Numaralanmış cümlelerden hangisi emir cümlesidir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

5. Aşağıdakilerden hangisi yapıcı olumlu, anlamca olumsuz bir cümledir?

- A) Gün boyunca ne acıktım ne de susadım.
B) Melih bu gece bizimle kalmayacak.
C) Şu yumurcağın yaptıklarından bıktım.
D) Karşılaşmanın ikinci yarısı heyecanlı değildi.

6. İsim cümleleri "yok, değil" sözcükleriyle ya da "-sız / -siz" olumsuzluk ekleriyle olumsuz yapılır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisi olumsuz cümle değildir?

- A) Sokaklarda dolaşan turistler artık yokmuş.
B) Akşam oturması için müsaitiz.
C) İngilizce öğrenme konusunda istekli değilim.
D) Aracın motoru ve kaportası çok bakımsız.

7. Ey eski hatıralar

Ne istersiniz benden

I

Bilmem ki cama vuracak ne var

II

Gelir gelmez sonbahar

Sanmayın güller açar

III

Bülbül değildir öten

IV

Bu rüzgâr başka rüzgâr

Bu şiirdeki altı çizili yüklemelerden hangisi, olumluluk-olumsuzluk bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

8. ✓ İçinde koşul anlamı bulunan cümlelere şart cümlesi denir.
 ✓ Bir dileği, arzuyu, isteği bildiren cümlelere istek cümlesi denir.
 ✓ Gereklilik cümlesi, bir eylemin gerçekleşmesinin gerekli ya da zorunlu olduğunu ifade eden cümlelerdir.

Bu bilgilere göre,

- I. Bari kitaplarınızı dolaba yerleştirseydiniz.
 II. Önlüğünü dersten önce ütölemelisin.
 III. Beni arayan olursa henüz iş yerine gelmediğimi söyleyin.
 IV. Hah, şimdi televizyonun yayını çok net oldu!

numaralı cümlelerin hangisinde bu açıklamalardan herhangi biri örneklendirilmemiştir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

9.

(I) Amerikalı George Beidler, modern fotokopi makinesinin mucidi olarak kabul edilir. (II) Uzun süren çalışmaları sonunda verimli bir makine icat etmelidir. (III) Ancak bu cihazın yavaş çalışması nedeniyle makine rağbet görmez. (IV) İşlevsel ve hızlı fotokopi makinelerinin geliştirilmesi ancak 35 sene sonrasında gerçekleşecektir.

Bu metindeki numaralanmış cümleler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I, olumlu cümledir.
 B) II, gereklilik cümlesidir.
 C) III, olumsuz cümledir.
 D) IV, şart cümlesidir.

10. Daha sağlıklı bir hayat için egzersiz yaparsınız.

Bu cümlenin olumsuz, soru biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Daha sağlıklı bir hayat için egzersiz yapmazsınız.
 B) Daha sağlıklı bir hayat için egzersiz yaparsınız değil mi?
 C) Daha sağlıklı bir hayat için egzersiz yapmaz mısınız?
 D) Daha sağlıklı bir hayat için egzersiz yapar mısınız?

11. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde soru cümlesi kullanılmıştır?**

- A) İçimi titreten bir sestir her gün
 Saat her çalışında tekrar eder
 B) Ne yaptın tarlanı, nerede hasadın
 Elin boş mu gireceksin geceye
 C) Bir düşünsen yarıyı buldu ömrün
 Gençlik böyledir işte
 D) Ve kırılır sonra kolun kanadın
 Koşarsın pencereden pencereye

BİLGİ

Yapısına Göre Cümleler

Cümleler yapı bakımından çeşitlere ayrılırken içlerindeki kelime sayısı değil, yüklem ve yargı sayısı dikkate alınır.

Tek Yüklemli (Basit) Cümle

Tek bir yüklemli olan ve içinde fiilimsi bulunmayan cümlelere **tek yüklemli cümle** denir.

- Ormandaki hayvanlar arslandan **korktular**.
- Sabah ilk servisle havaalanına **hareket edeceğiz**.
- İzcilerin hepsi şafak vakti yataklarından **kaldırıldı**.
- Sekizinci sınıflar arasında turnuva **düzenleyecekler**.
- Kardeşlerin uyumlu tavırları **umutlandırdı** bizleri.
- Ormanın sınırında **kurulmuştur** köyümüz.
- Balonları **asalım** odanın her yerine.

BİLGİ

Fiilimsi Bulunan (Birleşik) Cümle

Tek bir yüklemli olan ve içinde fiilimsi bulunan cümlelere **fiilimsi bulunan (birleşik) cümle** denir.

Bu cümlelerde fiilimsiler **yan cümleyi (yan yargı)** oluşturur.

- Yarın akrabaları **görmeye** şehre **gideceğiz**.
- Sıkıntılarımı **atlatınca** dostlarıma **teşekkür ettim**.
- Şarkılar **söyleyen** koro seyircileri **çoşturdu**.
- Araçların yaya güvenliğini **gözetmesi önemlidir**.
- Serin havada bahçede **oturmak** insanı **dinlendiriyor**.
- Birkaç saat **geçmeden** iki kilo balık **tuttum**.
- Kompozisyondaki yanlışları **düzeltilip** onu size **verdim**.
- **Sevdik** kedileri mama **verirken**.
- **Yakılacak** odunları akşamdan **hazırladılar**.

ALİŞTİRMA • 8

Aşağıdaki cümlelerden hangisi tek yüklemli (basit) cümledir, tik (✓) getiriniz.

- Paltosunu askıya asmış.
- Şiirlerin sade bir dili vardı.
- Sis bastırmasıyla etraf karardı, yağmur da başladı.
- Oyunağı kutudan çıkarınca bir sevinç çığlığı attı.
- Deniz yosunu faydalı bir besindir.
- Zayıf yüzü sarı, beyaz rengindeydi.
- Sınav süresi bitti ve cevap kâğıtları tek tek toplandı.

ALİŞTİRMA • 9

Aşağıdaki cümlelerden hangisi fiilimsi bulunan (birleşik) cümledir, tik (✓) getiriniz.

- Yaz günlerinde sahil kıyıları serin oluyor.
- Bizi ilçede tanıdık dostlar karşıladı.
- Şekersiz çay içmeyi alışkanlık hâline getirdim.
- Oyuncak treni çocuklar kadar ben de sevdim.
- Ellerini yıkamadan sofraya oturma.
- Engibeli arazide araçlarımız zorlanıyor.
- Evin bazı pencerelerini kırılmaz camdan yapmışlar.

NOT

Fiilimsi bulunan (birleşik) cümlelerde **bir temel cümle** (fiil ya da isimden oluşan yüklem) ve onu tamamlayan **yan cümle** veya **yan cümlecikler** vardır.

Temel cümle, söylenmek istenen asıl duygu ve düşüncüyü ifade eden, asıl yargıyı oluşturan cümledir.

- Akıllı telefonlarda birçok işi kolayca **yapabiliyoruz**.

Temel cümlelerin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan cümleciklere **yan cümle (yan cümlecik)** denir. Yan cümle, çoğunlukla temel cümlelerin bir ögesi olarak yer alır.

- Pastalar **yapılınca** onları buzdolabına **kaldırdık**. (Burada yan cümle zarf tamlacı görevinde kullanılmıştır.)
- **Yapılan** anlaşmayı daha mürekkebi **kurumadan bozmak** Sultan Murat'ı çok **sinirlendirir**. (Burada yan cümleler özne görevinde kullanılmıştır.)

ETKİNLİK • 5

Aşağıdaki cümlelerin tek yüklemlilik ya da fiilimsi bulunan cümle olduğunu belirleyip karşısındaki bölümlerden uygun olanı işaretleyiniz.

	Cümleler	Tek Yüklemlilik Cümle	Fiilimsi Bulunan Cümle
1.	Bir ara Çanakkale'deki şehitliği de gezelim.		
2.	İyi yapışmayınca bant kendini bıraktı.		
3.	Kilimdeki desenleri ablam kendisi yaptı.		
4.	Suyun birikmesi için bir hendek kazalım.		
5.	Otobüste seyahat ederken çevremi izlerim.		
6.	Elektrik prizi şurada bulunuyor.		

ETKİNLİK • 6

Aşağıda verilen bilgiler doğru ise kutucuklara "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1

"Limonata yapmak için mutfağa geçtim." cümlesinde yan cümle kullanılmamıştır.

2

"Sahildeki plastik atıkları el birliğiyle topladık." cümlesi sadece temel cümleden oluşmuştur.

3

"Makalem bilim dünyasında yankı uyandırdı." cümlesinde "bilim" sözcüğü yan cümle yapan bir fiilimsidir.

4

"Yavru kuş uçamayınca onu yuvasına bıraktılar." cümlesi, fiilimsi bulunan (birleşik) cümledir.

5

"Bunlar arasında siyah renkli olan şapkayı seçtim." cümlesinde bir tane yan cümle vardır.

6

"Bisikletimi yıkarken kendi elbisemi kirletip ısladığımı fark etmedim." cümlesinde birden fazla yan cümle bulunmaktadır.

7

"Motivasyonunu kaybetmiş voleybolcuları seyirciler alkışlarla destekledi." cümlesi tek yüklemlilik cümledir.

8

"Öykülerinde dil açısından bir mükemmelliğin peşindedir." cümlesi tek yüklemlilik bir isim cümlesidir.

9

"Ona elimi uzattım, sıkıca tokalaştık." cümlesinde birden fazla yüklem bulunduğu için bu cümle tek yüklemlilik cümle değildir.

10

"Kurunun yanında yaş da yanar." atasözü, fiilimsi bulunan bir fiil cümlesidir.

Tek Yüklemlî Cümle, Fiilimsi Bulunan Cümle

1. Tek yargı bildiren ve içinde fiilimsi bulunmayan cümlelere tek yüklemlî (basit) cümle denir. Söz gelişi "Bisküvileri bu fırında pişiriyoruz." cümlesi tek yüklemlî bir cümledir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerden hangisi tek yüklemlî bir cümledir?

- A) Bilmeyeyi sorar sormaz cevabı yapıştırdım.
B) Maden ocağında kimi zaman dinamit kullanılıyor.
C) Yıldızların parlak olmasını sağlayan Güneş'tir.
D) Masalı anlatmaya başladığımda sen uyanıktın.

2. Aşağıdakilerin hangisinde yan cümle kullanılmıştır?

- A) Yaya yolunda banklar ve işaretli levhalar vardı.
B) Fabrikanın dumanları köyün üzerine çökmüş.
C) Haber bültenleri yeni olayları aktarıyor.
D) Basit malzemeler kullanarak zıplayan top yapıyoruz.

- 3.

(I) Aşılar, bulaşıcı hastalıklara karşı korunmanın etkili yöntemlerinden biridir. (II) Aşılar kullanılmaya başlandığından beri bulaşıcı hastalıklar azalmıştır. (III) Onlardan kaynaklı ölümler büyük ölçüde önlenmiştir. (IV) Aşılama durursa öldürücü hastalıklar toplumlarda yine yaygın olarak görülmeye başlar.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi, fiilimsi bulunan cümle değildir?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Kış mevsimi aslında tam bir grip mevsimidir.

Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre bu cümlele aynıdır?

- A) Grip, insanlar arasında hızla yayılan bir hastalıktır.
B) Grip olduğumuzda burnumuz akar, boğazımız acır.
C) Bu hastalık, genellikle bir hafta içinde geçer.
D) Canımız oyun bile oynamak istemez.

5. Aşağıdakilerin hangisinde tek yüklemlî fiil cümlesi vardır?

- A) Bu rol için en iyi şekilde hazırlanacağım.
B) Gökyüzündeki beyaz lekeler leyleklermiş.
C) Mikroptan korunmak için kolonya kullanıyorum.
D) Palyaço gösterisine katılan herkesin yüzü gülüyor.

- 6.

Cümleler	Yan Cümle	
	Var	Yok
I. Sohbet, Cumhuriyet Dönemi'nde dergilerde yayımlanmıştır.		✓
II. Fakir Baykurt, köy romanları geleceğine bağlı kalmıştır.	✓	
III. Yahya Kemal'in şiirleri dil işçiliğine dayanır.		✓
IV. Fazıl Hüsni, çocuk edebiyatını ihmal etmeden eser üretir.	✓	

Bu tabloda numaralanmış cümlelerle ilgili işaretlemelerin hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

7. Tek yüklemlî cümlede cümlelerin uzun ya da kısa olması önemli değildir. Önemli olan, bu cümlede yüklem dışın-da çekimli bir fiilin ya da fiilimsinin kullanılmamasıdır.

Bu bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi tek yüklemlî cümledir?

- A) Galata Kulesi, Galata Köprüsü gibi devasa yapılar koskoca bir tarihi günümüze taşır.
- B) Galata, İstanbul'un tarihî dokusunu, yaşamışlıklarını en güzel anlatan semtlerden biridir.
- C) Kule, her yıl dünyanın dört bir yanından turistleri ağır-lar; en güzel eğlence yerlerine ev sahipliği yapar.
- D) Çağlar boyunca birçok gezginin görmek için kıtalar aş-tığı bu muhteşem semt hâlâ canlılığını korur.

8. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi cümlelerin yapısını değiştirmemiştir?

- A) Aracı şuraya bırakıp panayıra öyle gidelim.
- B) Arkadaşım pas atmayınca gollük pozisyon kaçtı.
- C) Kediler kendi kuyruklarıyla oynayabiliyor.
- D) Kapının arkasına saklanmayı nereden düşündün?

9. (I) Minos uygarlığının başkenti Knossos, günümüzde dünyanın en eski kalıntılarını barındırıyor. (II) Bu antik kent, Yunanistan'ın en büyük adası Girit'te bulunuyor. (III) Knossos Sarayı, bu antik kentte bulunan ve ana hat-larıyla günümüze ulaşmayı başaran en önemli yapılar-dan biri. (IV) Sarayın inşa tarihinin MÖ 1900'lere kadar gittiği düşünülüyor.

Bu metinde numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıda-kilerden hangisi söylenemez?

- A) I, tek yüklemlî cümledir.
- B) II, fiilimsi bulunan cümledir.
- C) III.te, birden fazla yan cümle vardır.
- D) IV, fiilimsi bulunan bir fiil cümlesidir.

10. ✓ Fiilimsi bulunan (birleşik) cümle

- ✓ Kurallı cümle
- ✓ İsim cümlesi
- ✓ Olumsuz cümle

Bu bilgilere göre,

- I. Yangın çıktığında panik yapmaya gerek yokmuş.
- II. Hasta olan hayvan bu küçük kuzu değildi.
- III. Yürüyüşte kendinizi zorlayıp hemen acıkmayın.
- IV. Duvarın ucundaki minik canlı kertenkeleydi.

numaralı cümlelerden hangileri verilen özelliklerin tamamını üzerinde taşır?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV

11.

I. Dondurmacının sesini duyan çocuklar aş-a-ğ-ı koştu. (Fiilimsi bulunan cümle)

Ebe, herkes saklandıktan sonra saymayı bıraktı. (Tek yüklemlî cümle)

III. Araçların ışıkları gece karanlığını aydınlatı-yor. (Fiilimsi bulunan cümle)

Hava durumuna uygun biçimde giyinelim. (Tek yüklemlî cümle)

Numaralanmış cümlelerin yapısıyla ilgili yay araç içinde verilen bilgiler doğruluk - yanlışlık yönünden değerlendirilirse sıralama aşağıdakilerden hangisi olur?

- A) I. Yanlış - II. Doğru - III. Yanlış - IV. Doğru
- B) I. Doğru - II. Doğru - III. Yanlış - IV. Yanlış
- C) I. Yanlış - II. Yanlış - III. Doğru - IV. Doğru
- D) I. Doğru - II. Yanlış - III. Yanlış - IV. Doğru

BİLGİ

Birden Çok Yüklemlî (Sıralı) Cümle

Birden çok yüklem virgül ya da noktalı virgülle birbirine bağlanması sonucu oluşan cümleye **birden çok yüklemli (sıralı) cümle** denir.

Bu cümlelerde en az iki yüklem bulunur.

- Maç hakemin düdüğüyle **başladı**, ilk golü biz **bulduk**.
- Kravatımı **taktım**, kendime aynada son kez **baktım**.
- Uçurtmamızı **hazırladık**, sıra bize gelince alanın ortasına **yürüdük**.
- Bu semtin sakinleri **kültürlüdür**; film, tiyatro gösterilerini takip eder.
- Kargo görevlileri önce **telefon açtı**, on dakika sonra yazıcıyı eve **bıraktılar**.
- Taraflar, ateşkes **imzaladı**; on günlüğüne Batı cephesinde savaş **durdu**.
- Onlara sürpriz **yaptık**, pastayı hep birlikte **kestik**.
- Kaldırımında karşıya geçmeden önce sağa **baktık**, sonra sol tarafı **kontrol ettik**.
- Kitaplar **dostumuzdur**, onları yanınızdan **ayırmayın**.

HATIRLATMA

Sıralı cümlelerde herhangi bir öge ortaklığı varsa bu cümlelere **bağımlı sıralı**, bir öge ortaklığı yoksa bu cümlelere **bağımsız sıralı cümle** denir.

- **Kuşlar** bir ağaçtan **uçtu**, diğer ağaca **kondu**. (Özne ortak olduğu için bağımlı sıralı cümledir.)
- Elimi gözlerime siper **yaptım**, ufukta gemi ya da sandal **yoktu**. (Herhangi bir öge ortak olmadığı için bağımsız sıralı cümledir.)

Sıralı cümlelerin içinde herhangi bir fiilimsinin olması o cümleyi fiilimsi bulunan cümle yapmaz.

- Pelin kürsüye **çıktı**, ezberlediği şiiri **okudu**. (İçinde "ezberlediği" fiilimsisi bulunsa da bu cümle, birden çok yüklemli (sıralı) cümledir.)

ALİŞTİRMA • 10

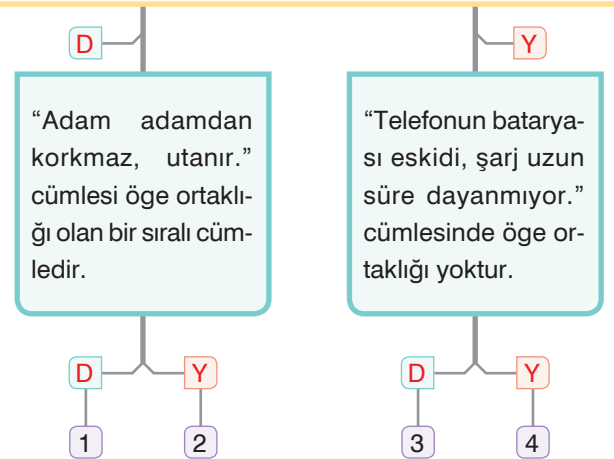
Aşağıdaki cümlelerden hangisi birden çok yüklemli (sıralı) cümledir, tik (✓) getiriniz.

- Fuarda elektrikli arabaları inceledim, hepsi şahane görünüyor.
- Sabah uyanınca ellerimi, yüzümü lavaboda yıkardım.
- Bademleri kırdım, içlerini daha sonra ayıklayacağım.
- Caddelerde, sokaklarda kesinlikle oyun oynanmamalıdır.
- Mıstık, mahalleye yeni taşındı; onunla iyi anlaşıyoruz.
- Gençler haydi, şu aracı birlikte kenara çekelim!
- Ekmeğin üzerine reçel sürdü, ekmeği bana uzattı.

ETKİNLİK • 7

Kutularda verilen bilgileri doğru/yanlış olarak değerlendirerek doğru çığışa ulaşınız.

"Arabayı sağa çekip tekerlekleri kontrol ettim." cümlesi birden çok yüklemli (sıralı) cümledir.

BİLGİ

Bağlaçla Bağlanmış (Bağlı) Cümle

Birden çok yüklem bir bağlaçla birbirine bağlanmasıyla oluşan cümlelere **bağlaçla bağlanmış (bağlı) cümle** denir.

Bu cümlelerde yüklem birbirene “**ve, ya da, ama, fakat, çünkü, yalnız, ancak, oysa, veya, hem... hem..., ya... ya..., ne...ne..., ister... ister...**” gibi bağlaçlarla bağlanır.

- Artık tatil zamanı **geliyor ve** ailecek **dinleneceğiz**.
- Güneş kremi yanıma **aldım ama** sürmeyi **unuttum**.
- Ağaç dikmek için fidanları **hazırladık ancak** yağmur bize **engel oldu**.
- Sana **kırdım çünkü** bana davetiye **göndermedin**.
- Küçük çocuk okumayı **bilmiyor veya** numara **yapıyor**.
- Ödevlerimi **bitirdim de** maç izlemeye **gidebildim**.
- İstedığınız projeyi **hazırlayacağım fakat** şu an iş yoğunluğumdan **vakit ayıramıyorum**.
- Çocuk **ya** yüzme **bilmiyor ya** sudan **korkuyor**.
- Dostlarımla **oturdum da hüzünlendim** o yerde.

HATIRLATMA

Bir cümlede bağlacın bulunması o cümlenin bağlaçla bağlanmış cümle olduğu anlamına gelmez. Burada önemli olan, o cümlede birden fazla yüklem birbirene bağlaçla bağlanmış olmasıdır.

- Serçe yavruları **ne** bizden **ne de** kedilerden **korkuyordu**. (**Tek yüklemli cümle**)
- Yağmur **ve** rüzgâr **bulduğumuz** tepeyi sertçe **vuruyordu**. (**Filimsi bulunan cümle**)

ALİŞTİRMA • 11

Aşağıdaki cümlelerden hangisi bağlaçla bağlanmış (bağlı) cümledir, tik (✓) getiriniz.

- Çiçekleri suladım ve hepsi bahçeye güzellik katıyor.
- Sen bana destek vermesen de bu işe gireceğim.
- Küçük kız saçlarını ördü hatta annesine güzel saçlarını gösterdi.
- Sinema saati gelince de hepimiz koltuklara kurulduk.
- Çoktandır bu semtte oturuyoruz ancak kalabalıklaşan sokaklarda eski tanıdıklar yok artık.
- Mangal malzemelerini bagaja koymayı unutmayın.
- Bugünlerde boş vaktim yok çünkü yeni bir hobi ile ilgilenmeye başladım.

ETKİNLİK • 8

Aşağıdaki cümlelerin birden çok yüklemli (sıralı) cümle ya da bağlaçla bağlanmış (bağlı) cümle olduğunu belirleyip karşısındaki bölümlerden uygun olanı işaretleyiniz.

Cümleler	Birden Çok Yüklemli Cümle	Bağlaçla Bağlanmış Cümle
1. Sizden izin istiyorum, iş yerine geçmem gerekiyor.		
2. Ben işe saatinde geldim ama siz henüz ortalıkta yoktunuz.		
3. Besle kargayı, oysun gözünü.		
4. Sende laf çok ancak icraat yok.		

Birden Çok Yüklemlî Cümle, Bağlaçla Bağlanmış Cümle

1. Birden çok yüklemli virgül ya da noktalı virgülle birbirine bağlanması sonucu oluşan cümleye birden çok yüklemli (sıralı) cümle denir. Söz gelişi "Diş randevusuna geç kaldım, doktorum çok kızacak." cümlesi birden çok yüklemli cümledir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerden hangisi, birden çok yüklemli cümledir?

- A) Bu işte Selim, Buket ve Semra'nın kaygıları vardı.
B) Sıcak suya nane, kekik ekledim; suyu yudum yudum içmeye başladım.
C) Bodrum, arkeoloji araştırmaları için çok verimli bir yerdir.
D) Üniversite yıllarımda bu şehre âşık oldum ve bir daha da buradan ayrılmadım.

2. Babaannem çorap örür, sonra bunları butikte satardı.

Bu cümlenin özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Olumlu cümledir.
B) Fiil cümlesidir.
C) Bağlaçla bağlanmış cümledir.
D) Kurallı cümledir.

3.

(I) Kemiklerin sertliğini sağlayan kalsiyum ve fosfat mineralleridir. (II) Bu minerallerin oluşturduğu kristaller, genç yaşlardaki insanlarda kemiğin bir bölümünde bulunur. (III) Yaş ilerledikçe kristaller kemiğin her tarafına yayılır ancak kemik esneklik özelliğini kaybeder. (IV) Bu durum ileri yaşlarda kemik kırılmasının kolaylaşmasına sebep olur.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi, yapısına göre bağlaçla bağlanmış cümledir?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne ortak öge olarak kullanılmıştır?

- A) Keloğlan yola çıkmış, günün birinde Halep'e varmış.
B) Halep'te tüccarlardan borç para almış; tüccarlar, bu adam çok zengin diyerek onu övmüş.
C) Bir gün Halep valisi Keloğlan'ı yemeğe davet etmiş, o da bu daveti kabul etmiş.
D) Keloğlan, hizmetçisine para verip dağıtmasını istemiş; sonra onunla birlikte Vali'nin evine gitmişler.

5. Aşağıdaki dizelerden hangisi, yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) Şimdi bir şehir hatırlıyorum
Ağustos güneşi altında
B) İstanbul'da Boğaziçi'nde
Bir fakir Orhan Veli'yim
C) İstanbul'da sessiz bir sabah
Şafak karanlıkları ürpertiyor
D) Bir yağmur başlıyor iplik iplik
Bir güzellik doğuyor yüreğime şirden

6. İnsanlar Ay'a, Mars'a gitmek istiyor; bu amaçla geliştirilen yeni roket sistemi 18 Kasım'da denendi.

Bu cümle ile ilgili,

- I. Birden çok yüklemli cümledir.
II. Olumlu cümledir.
III. Bağlaçla bağlanmış cümledir.
IV. Öge ortaklığı vardır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) I ve II B) II ve III
C) II ve IV D) III ve IV

7. Domates fideleri için yer ayarladık fakat gübre almayı unuttuk.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi, yapısı bakımından bu cümleyle özdeştir?

- A) Bugün biraz kederliydim, otelin penceresinden geçen tramvaylara bakıp durdum.
- B) Adam, şehirden çıktığımızdan beri somurttu; onunla sohbet edemedik.
- C) Ayakkabılarımızı kapının dışına bıraktığımız için evin içinde gürültü yapmadan yürüdük.
- D) Uçak havaalanına indikten sonra perona girdi ve yolcuları indirdi.
8. Aşağıdaki tablodaki cümlelerle ilgili verilen bilgiler doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazılacaktır.

	D/Y
"Anahtarımı ofiste unutmuşum, şimdi geri dön-meliyim." cümlesi birden çok yüklemlî cümledir.	
"Gün içinde veya en geç yarın sana uğrarım." cümlesi bağlaçla bağlanmış cümledir.	
"Çaresiz kaldım, sana geldim." cümlesinde öge ortaklığı yoktur.	
"Haber alınca taksiye atladık ve okula gittik." cümlesinde iki yüklem birbirine bağlaçla bağlanmıştı.	

Buna göre tablonun doğru hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A)

D
Y
D
Y

      B)

D
Y
Y
D

      C)

Y
D
Y
D

      D)

D
Y
D
D

9. Aşağıdakilerin hangisinde cümlelin yapısı yay araç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Yılın ilk günleriydi, okuldakilerle yeni tanışıyorduk. (Birden çok yüklemlî cümle)
- B) Kitapları ister bugün getirin isterseniz yarın bırakırsınız. (Bağlaçla bağlanmış cümle)
- C) Masanın etrafında toplandık ama başkanımız henüz gelmedi. (Birden çok yüklemlî cümle)
- D) Öğretmenimiz neden gelmedi oysaki hiç geç kalmazdı. (Bağlaçla bağlanmış cümle)

10. Aşağıdaki cümlelerden hangisi, birden çok yüklemlî cümledir?

- A) Kasabanın pazarı kuruldu, herkes ürünlerini satmaya başladı.
- B) Kuru ağaç dallarını topladık ve bir saat içinde kamp ateşini yaktık.
- C) Çocuklar lunapark açıldığı gün âdeta bayram eder hatta bazıları okulu asardı.
- D) Profesör olan amcamın doktorluk yaptığı hastanede çalışmaya başladım.

11. (I) Dünya Hayvanları Koruma Günü ilk kez 24 Mart 1925'te ilan edildi ve Almanya'da kutlandı. (II) Bu ilk etkinliğe 5.000 kişi katıldı, hepsi de hayvanseverdi. (III) Günümüzdeki gibi kutlanmaya 1929'da başlandı fakat etkinliğin uluslararası hâle gelmesi İtalya'daki toplantıda kabul edildi. (IV) Bu özel gün önce bazı Avrupa ülkelerinde kutlanırken günümüzde bütün dünyaya yayıldı.

Bu metindeki numaralanmış cümleler ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I, bağlaçla bağlanmış cümledir.
- B) II, birden çok yüklemlî cümledir.
- C) III, bağlaçla bağlanmış cümledir.
- D) IV, birden çok yüklemlî cümledir.

Cümle Türleri

1. Arıların yaptığı bu muhteşem bal - - - -.

Bu cümle aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa yüklem türüne göre diğerlerinden farklı bir cümle ortaya çıkar?

- A) herkese hitap etmiyor
- B) çok lezzetliydi
- C) portakal aromalıydı
- D) tam da beklediğim gibiydi

2. Aşağıdakilerden hangisi olumsuz bir cümledir?

- A) Tören için bazı yerlere işaretler kondu.
- B) Hislerimi sizlere uygun bir zamanda anlatacağım.
- C) Mahkemede suçsuzluğumu kanıtlayamadım.
- D) Antrenmanlar öncesinde dengeli beslenmelisin.

3.

Cümleler		İsim Cümlesi	Fiil Cümlesi
I.	Dereceye girenleri tebrik ettik.		✓
II.	Pazarda sebzeler ucuzlamış.	✓	
III.	Teknenin burnu sahile dönmüştü.		✓
IV.	Binanın girişi ve bahçesi aydınlıktı.	✓	

Bu tabloda numaralanmış cümlelerle ilgili işaretlemelerin hangisinde yanlış yapılmıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

4.

(I) Dünyada en çok tanınan eserlerden birinin adı "Küçük Prens", yazarının ismi ise Antoine de Saint-Exupéry'dir (II) Yazarın hikâyesini çizimlerle desteklediği, ilk kez 1943 yılında iki dilde yayımlanan bir çocuk kitabıdır (III) Uçağı bozulduğu için Sahra Çölü'ne iniş yapan bir pilotun Küçük Prens'le karşılaşması (IV) Eserde B612 asteroidinde tek başına yaşarken diğer gezegenlere yolculuğa çıkan Küçük Prens'in yaşadıkları anlatılır

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi, eksilteli cümledir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

5. Aşağıdakilerden hangisi kurallı cümle değildir?

- A) Hesapları kareli bir deftere yazalım.
- B) Venüs son derece parlak bir gezegendir.
- C) Güneş altında uzun süre dolaşmak tehlikelidir.
- D) Bu sıkıcı konulardan söz etmeyelim artık.

6. Fiilde bildirilen hareketin gerçekleşmesinin bir koşula bağlı olduğunu bildiren cümlelere "koşul (şart) cümlesi" denir.

Aşağıdakilerden hangisi bu açıklamaya uygun bir cümledir?

- A) Spor araba almak için para biriktiriyoruz.
- B) İşini ciddiye alırsan kısa sürede terfi edersin.
- C) Merdivenleri ben yıkayayım, sen de kapıları sil.
- D) Suyu bulanık olmadığı için bu nehirde yüzebiliriz.

- 7.
I.	Göbeklitepe, insanlık tarihinin 12.000 yıllık geçmişini ortaya çıkardı ve uzmanların bilgisini ters yüz etti.
II.	İki köylü 1980'lerin sonlarında toprağı sürüyor, buldukları bir heykeli Şanlıurfa Arkeoloji Müzesine teslim ediyor.
III.	Keşif hikâyesi de Urfa'da kazı yapan arkeologların bu heykeli görmesiyle başlıyor.

Numaralanmış cümlelerin yapısı aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla verilmiştir?

	I.	II.	III.
A)	Birden çok yüklemlı cümle (Sıralı cümle)	Bağlaçla bağlanmış cümle (Bağlı cümle)	Fiilimsi bulunan cümle (Birleşik cümle)
B)	Fiilimsi bulunan cümle (Birleşik cümle)	Birden çok yüklemlı cümle (Sıralı cümle)	Bağlaçla bağlanmış cümle (Bağlı cümle)
C)	Bağlaçla bağlanmış cümle (Bağlı cümle)	Birden çok yüklemlı cümle (Sıralı cümle)	Fiilimsi bulunan cümle (Birleşik cümle)
D)	Tek yüklemlı cümle (Basit cümle)	Fiilimsi bulunan cümle (Birleşik cümle)	Birden çok yüklemlı cümle (Sıralı cümle)

8. Elinizdeki uçan balonla gökyüzüne yükselmeyi hiç hayal etmiş miydiniz?

Bu cümlelerin özellikleri aşağıdakilerden hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) İsim cümlesi - devrik cümle - olumsuz cümle - birden çok yüklemlı cümle
 B) Fiil cümlesi - kurallı cümle - soru cümlesi - fiilimsi bulunan cümle
 C) İsim cümlesi - devrik cümle - olumlu cümle - tek yüklemlı cümle
 D) Fiil cümlesi - kurallı cümle - olumsuz cümle - tek yüklemlı cümle

9. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin anlamına göre özelliğı karşısında yanlış verilmiştir?

Cümle	Anlam Özelliğı
A) Kendimize şu indirimlerden birkaç parça eşya alalım.	İstek cümlesi
B) Bir daha sakın balıklara gereğinden fazla yem verme.	Emir cümlesi
C) Sen daha ona güvenilmeyeceğini anlamadın mı?	Soru cümlesi
D) Satranç dersimizi bugünlük burada bitireceğiz.	Ünlem cümlesi

10. I. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
 II. Komşunun tavuğı komşuya kaz görünür.
 III. Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.
 IV. Cahilin dostluğundan arifin düşmanlığı yeğdir.

Numaralanmış atasözlerinden hangileri yapısı bakımından birbiriyle aynıdır?

- A) I ve II
 B) I ve III
 C) II ve IV
 D) III ve IV

Cümle Türleri

1. Aşağıdakilerden hangisi fiilimsi bulunan cümle değildir?

- A) Ebeyi belirlemek için aramızda sayışma yapalım.
 B) Beğendiğim yazarlara kitaplarını imzalatırım.
 C) Yazın bunalıcı sıcağından yaylalara kaçarız.
 D) Bu beklenmedik gecikmeden dolayı sizden özür diliyorum.

2.

(I) Binlerce yıl sonra insanoğlu kendine nasıl bir dünya kurmuş olacak (II) Doğanın ve evrenin, hangi gizlerini çözmeyi başaracak (III) Daha da önemlisi göğe uçabilen, suların derinliklerine dalabilen insan, kişi olarak hangi düzeye gelebilecek (IV) Bunca başarının insanoğlunun özünü nasıl etkileyeceğini bilmek isterdim

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi, soru cümlesi değildir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

3. İhlara Vadisi'nin dikkat çeken özelliği doğasıdır. Duvar gibi dik ve dar vadinin tabanında yoğun bir yeşillik yer alır. Sanki kendini vadi içine gizlemiştir doğa. Vadi çevresinde bozkır görünüşlü ve cılız bitki örtüsü hâkimdir.

Bu metinle ilgili

- I. İsim cümlesi vardır.
 II. Olumsuz cümle kullanılmıştır.
 III. Devrik cümle kullanılmıştır.
 IV. Fiilimsi bulunan cümleye yer verilmiştir.

ifadelerinden hangisi yanlıştır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

4. Aşağıdaki dizelerin hangisinde isim cümlesi yoktur?

- A) Bugün bayramdır anneciğim
Bilirim ne çok özlemişsindir beni
- B) Ziyaretler yapılıyor peş peşe
Kimse meşgul olmaz başka bir işle
- C) Yıllar önce düşman yurttan atılmış
Kutlu Erzincan'ım düğündür bugün
- D) Elemden, kederden, dertlerden uzak
Bir hayal, bir düştü son birkaç günüm

5. I. Tozlu bir şemsiye durur çatı katındaki odada
 II. Nicedir sokağa çıkarmıyorum
 III. Korkuyorum çünkü
 IV. Anımsıyorum yağmurun yağdığı o günü

Numaralanmış dizelerin yüklemine göre türleri aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A)	I	II	III	IV
	Devrik	Kurallı	Devrik	Devrik
B)	I	II	III	IV
	Devrik	Kurallı	Kurallı	Devrik
C)	I	II	III	IV
	Kurallı	Kurallı	Devrik	Devrik
D)	I	II	III	IV
	Devrik	Kurallı	Kurallı	Kurallı

CEVAP ANAHTARI

8. KONU CÜMLE TÜRLERİ

ALİŞTIRMALAR

- 1) ✓ 3) ✓ 4) ✓ 6) ✓
- 1) ✓ 3) ✓ 4) ✓ 5) ✓ 7) ✓
- 1) Kurallı Cümle 2) Devrik Cümle 3) Kurallı Cümle 4) Kurallı Cümle
5) Kurallı Cümle 6) Devrik Cümle 7) Kurallı Cümle 8) Devrik Cümle
9) Devrik Cümle
- 1) ✓ 3) ✓ 5) ✓ 7) ✓
- 1) ✓ 2) ✓ 5) ✓ 6) ✓
- 1) ✓ 3) ✓ 5) ✓ 7) ✓
- 1) ✓ 3) ✓ 5) ✓
- 1) ✓ 3) ✓ 5) ✓
- 1) ✓ 3) ✓ 5) ✓
- 2) ✓ 3) ✓ 5) ✓ 7) ✓
- 1) ✓ 3) ✓ 5) ✓ 7) ✓

ETKİNLİKLER

3. çıkış
1. D 2. Y 3. D 4. D 5. Y
1. fiil 2. devrik 3. isim 4. kurallı 5. eksilteli
1. D 2. D 3. Y 4. D 5. Y
1. Tek yüklemlî cümle 2. Fiilimsi bulunan cümle 3. Tek yüklemlî cümle
4. Fiilimsi bulunan cümle 5. Fiilimsi bulunan cümle 6) Tek yüklemlî cümle
1. Y 2. D 3. Y 4. D 5. D 6. D 7. Y 8. D 9. D 10. Y
3. çıkış
1. Birden çok yüklemlî cümle 2. Bağlaçla bağlanmış cümle
3. Birden çok yüklemlî cümle 4. Bağlaçla bağlanmış cümle

CEVAP ANAHTARI

AÇIK UÇLU

- 1) İsim cümlesi 2) Fiil cümlesi 3) Fiil cümlesi
4) İsim cümlesi 5) İsim cümlesi
- 1) Soru cümlesi 2) Ünlem cümlesi 3) Şart cümlesi 4) İstek cümlesi

KAVRAMA TESTİ

- Test - 1** 1-C 2-B 3-D 4-A 5-B 6-C 7-B 8-B 9-C 10-B 11-A 12-D
- Test - 2** 1-B 2-C 3-A 4-D 5-A 6-B 7-A 8-D 9-D 10-C 11-B
- Test - 3** 1-B 2-D 3-C 4-C 5-A 6-B 7-A 8-C 9-B 10-A 11-D
- Test - 4** 1-B 2-C 3-C 4-A 5-D 6-A 7-D 8-B 9-C 10-A 11-D

KONU BİTİRME TESTİ

- Test - 1** 1-A 2-C 3-B 4-C 5-D 6-B 7-C 8-B 9-D 10-C
- Test - 2** 1-C 2-D 3-B 4-B 5-A 6-C 7-D 8-A

Kaynakların tamamı için bu esere ulaşabilirsiniz.

Mesut
BAYAR

Duygu

AKKAYA SALMAN

